

BUTLLETÍ del GRUP d'ESTUDIS SITGETANS

Any XXIII

Agost del 1999

N.º 90

ARTUR CARBONELL, PINTOR I DIBUIXANT

Isabel Coll i Mirabent

En cada generació neixen homes que afronten la vida amb la ferma resolució de distingir-se en alguns dels camps que les seves facultats li permeten exercir. Artur Carbonell i Carbonell seria un d'aquests personatges al qual la idea de dedicar-se totalment al món del teatre i la pintura va arribar a ser un desig tant fort i constant que li va canviar el curs de la vida. Nascut a Sitges el 31 de gener de 1906, a la casa nº 34 del carrer de l'Illa de Cuba, fill de Sebastiana i Pere, aquest darrer un ric "americano" que havia fet fortuna a la Illa de Cuba, quan complí catorze anys, i amb la finalitat que el noi pogués seguir els seus estudis, la família s'instal·là a Barcelona on, després d'acabar el batxillerat, l'Artur es matriculà a l'Escola d'Arquitectura, carrera que abandonà quan decidí ser pintor, interès que, diuen, se li havia despertat a l'edat de 10 anys en conèixer el Museo del Prado.¹

ELS PRIMERS DIBUIXOS :1925-1929

A partir de la seva decisió, la vida del jove artista es desenvoluparia sense incidents, i es dedicà només a cultivar la seva vocació. El 1925 fou l'any del seu debut al món artístic, i ho fa amb tres dibuixos: "Vista de la Ribera"², "Carnavalesca" i "Primavera", obres que sortiren il·lustrant un exemplar de la revista "Art Novell"³ i que, poc més tard, serien també reproduïts a "La Punta", publicació sitgetana que d'aquella manera es feia ressò dels treballs de Carbonell. El desig de mos-

trar les seves composicions l'empeny a participar en certàmens col·lectius, com l'"Exposició Estudiantil", a la Sala Dalmau (1925), o la "Primera Exposició d'Art del Penedès" (1925) celebrada a Vilafranca. En aquesta darrera mostra hi presentà "Natura morta", de la qual Miquel Utrillo va afirmar que era una obra tan sincera com encertada, i explica que la manera com estava pintada l'havia empès a indagar sobre el seu autor.⁴ La casualitat faria que ben aviat els dos artistes coincidissin a l'"Exposició Històrica de l'Art Sitgetà" (1925), celebrada a les sales del Casino Prado, pel mes d'agost; mostra que havia estat organitzada pel grup "Els Amics de les Arts", sota la direcció d'Utrillo, i estava formada per un recull d'obres dels més representatius artistes sitgetans, o bé que havien estat estretament relacionats amb la vila, entre els quals es trobaven Santiago Rusiñol, Ramon Casas, Enric Clarasó, Antoni de Ferrater, J. Llopis de Casades, Antoni Almirall, Joaquim de Miró, Joan Roig i Soler, i Arcadi Mas i Fondevila, Joaquim Sunyer, Alfred Sisquella, Agustí Ferrer Pino i Pere Jou.

Un dia dels que es treballava en el muntatge de l'exposició, Artur Carbonell va entrar a la sala del Casino Prado, i dirigint-se a Arcadi Mas i Fondevila, president d'aquella manifestació artística⁵, va mostrar-li els seus dibuixos. Mas l'escoltà i recollí les seves il·lusions, a la vegada que valorava molt positivament les obres que tímidament li ensenyava aquell noi, el qual, davant de les lloances que el mestre li anava fent, únicament s'atrevia a dir, "No sé, no sé, vostè creu?"⁶

¹ Juan Cristóbal, "Arturo Carbonell. su ambivalencia", El Eco de Sitges, 10 de desembre de 1944

² La Punta, 8 de març de 1925

³ "Art Novell" 3 de gener de 1925. La Punta, 22 de novembre de 1925 ;

⁴ Utrillo, Miquel, "Un nou pintor, Artur Carbonell". Gasetta de les Arts, 1 de setembre de 1929

⁵ Cit. supra n.1

⁶ Les activitats d'en Carbonell, Gasetta de Sitges, 1 de setembre de 1929

El resultat d'aquesta conversa fou la invitació a participar al certamen, oferiment que Carbonell no dubtà a acceptar aportant-hi tres dibuixos: "Acadèmia", "Vista de la Ribera" i "Tornant del Mercat".

La seva habilitat com a dibuixant va seguir donant-la a conèixer, entre 1926 i 1929, a les pàgines de "La Punta" i "L'Amic de les Arts"⁷. Aquestes obres, juntament amb l'estudi de les que es guarden a col·leccions privades, són les que ens permeten conèixer les inquietuds artístiques dels primers anys de Carbonell, període que serà punt de partida d'un camí del qual ja no es separarà mai més. La seva anàlisi ens deixa veure com, des del primer moment, se'ns mostra com a un intel·ligent constructor de formes, alhora que es posa en evidència el seu esforç per interpretar gests i fisonomies, aspectes que quedaven envoltats per referències secundàries. Entre els temes que tractà es distingeix una preferència per mostrar la relació entre mare i fill, assumpte que li possibilitava sumar la poètica dels sentiments humans amb el treball de l'arabesc dels cossos. Aquesta sèrie donarà pas a un altre tipus de dibuixos realitzats amb una molt més gran simplificació de mitjans, manera de fer que proporciona interpretacions sintètiques en les quals no hi manca res d'essencial. En són exemple un grup de nus, equilibrats i proporcionats, en els quals també es preocupa per l'estudi del moviment i amb els quals assoleix els més sorprenents arabescos, semblants als que en aquells anys presentaven les obres de Marià Andreu o Emile Bernard.

ELS PRIMERS OLIS: L'INTERÈS PER CÉZANNE (1927)

Artur Carbonell estava subscrit a interessants revistes franceses d'art contemporani; entre elles, "L'Art vivant", "Cahiers d'Art", "L'Amour a l'Art" o "L'Art et les Artistes", publicacions que ampliaven el coneixement de l'obra dels grans mestres, alhora que li permetien estar assabentat del desenvolupament dels principals nuclis artístics i de les novetats pictòriques que en ells anaven sorgint.

Com havia succeït a tants altres pintors, Carbonell sentí una forta admiració per Paul Cézanne, al qual aplaudia pel seu art ple de mesura, ponderació i reflexió.

L'observació de la concepció pictòrica del pintor francès el va portar a voler seguir el seu camí, opció que donà per resultat una sèrie d'obres entre les quals destaca "La Davallada", quadre que, el mes d'octubre

de 1927, presentà a les Galeries Dalmau de Barcelona. Aquell carrer solitari, on la vida sembla absent; amb cases amb portes i finestres tancades, sense fum que surti per les xemeneies i sense que cap personatge transiti pels seus carrers, coincidia plenament amb els que tantes vegades s'havia plantejat Paul Cézanne. També a través de les pautes iniciades pel pintor francès, Carbonell s'interessà per marcar la solidesa dels elements que conformaven les composicions, com també perquè les formes i la realitat no quedessin alterades. Els llocs on succeïa l'acció eren fàcils de reconèixer, tot i que, per la complexitat de volums, tenien més força i més importància que la que en realitat posseïen. Pocs anys més tard, l'obra fou escollida per Miquel Utrillo per a il·lustrar un article dedicat a A. Carbonell, que es publicà a la "Gaceta de les Arts".⁸ Un any més tard, un altre quadre seu que tenia per tema una figura i amb el qual havia participat al Saló de Tardor, fou reproduït a "La Nova Revista" i a "La Gaceta Literaria", de Madrid.

D'aquests anys és també el Cartell anunciador de la I Festa del Llibre, l'any 1928, organitzada per "L'Ateneu El Centaure".

1928. LA RELACIÓ AMB SUNYER

En el transcurs de la seva vida, Artur Carbonell es trobà al costat de grans mestres amb qui conversava i de qui recollia opinions que més tard aplicava a les seves composicions. D'entre totes aquestes relacions destaca la que tingué amb Joaquim Sunyer, amb qui, el mes d'octubre de 1929, viatjà a París amb la intenció de veure el Museu del Louvre. Aquest periple també li va permetre estudiar detingudament la pintura de avantguarda. Joaquim Sunyer li havia presentat Léonce Rosenberg, amb qui Carbonell anà a les galeries més importants d'art contemporani, com les de Paul Guillaume, Bernheim i tantes altres de la Boétie i Seine, una visita que li serví per ampliar els seus coneixements sobre la pintura contemporània. Amb la visió d'aquelles obres, Carbonell no es va quedar en la superficialitat, ans al contrari, s'adonà que li calia perfeccionar la tècnica i aconseguir un mestratge que li permetés posar en pràctica els coneixements acumulats. Amb aquest esperit s'apropà a Sunyer, per qui sentia la més alta estimació, i en la seva obra buscà recórrer en la representació pictòrica de la figura. A través d'ell va aconseguir una pintura clara de línies i de volum, unes composicions equilibrades en les quals l'exotisme no

⁷ Entre altres, cal destacar "La Punta", 21 d'agost de 1927; "L'Amic de les Arts", 31 de desembre de 1928, n.30, on s'inclou un article de M. A. Cassanyes titulat "Artur Carbonell".

⁸ Cit. supra n. 4

tenia cabuda i en les quals no es trobaven efectes lumínics que poguessin fer oscil·lar els límits de les formes; particularitats que eren donades a conèixer en uns retrats basats en un dibuix ferm i segur. Les pintures de Sunyer el porten a utilitzar la convivència de tonalitats justes amb les quals aconsegueix uns quadres plens d'harmonia, on tot és exacte i precís i que denoten un segell ben personal, tot i veure-s'hi la influència del mestre.

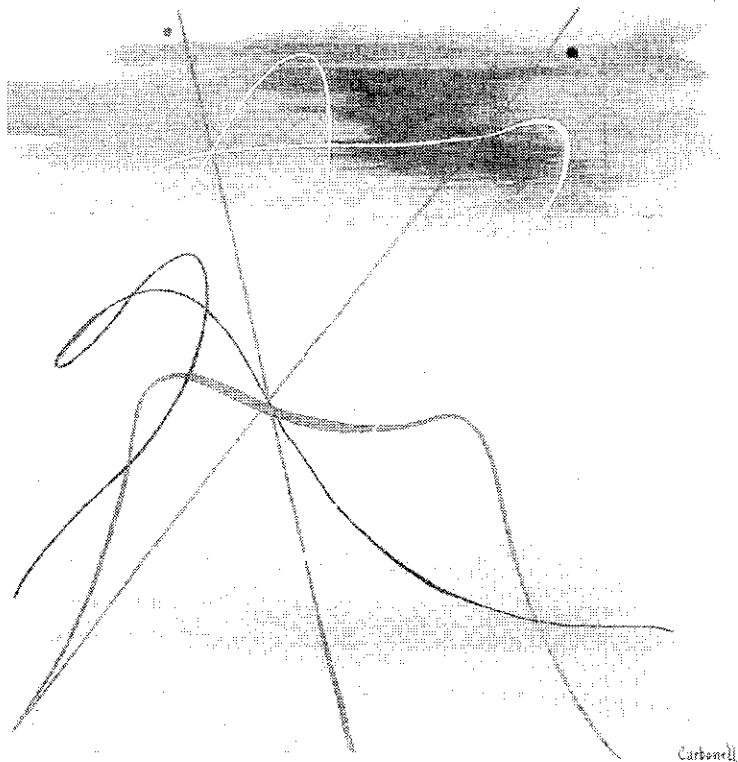
Com a mostra esmentarem "Retrat de nen", "Dona" o "Toia amb una nina a la mà", retrat, que Carbonell va fer, a 1929, de Victòria Sunyer, la filla del pintor, quadre que ens porta a recordar una anècdota que pot servir per a completar la relació entre els dos pintors. Està relacionada amb la posta en escena, l'any 1930, d'"Orfeu" de Jean Cocteau, estrena que va anar acompanyada d'una gran polèmica, i de la qual tornarem a parlar dins l'apartat Carbonell i el surrealisme. En acabar la representació, com a homenatge a un bon treball, la filla de Sunyer féu un obsequi a Maria Dolors Bertran i Maria Planes, protagonistes femenines de l'obra. Aquest gest serví a l'articulista per a escriure: "*Invita a la reflexió que un infant sigui dotat d'una tal facultat de comprensió, car la menudeta Victòria us explica minuciosament l'argument Orfeu i, encara, amb un cert sentit de glosa*"⁹

És una referència que d'alguna manera es volia lligar amb el pròleg que Cocteau posà a l'obra: "*J'offre ma pièce à vos enfants, et je souhaite qu'ils ne perdent jamais l'enfance, au qu'ils la retrouvent grâce au coeur, au génie hérités de votre femme et de vous*".

1928-1930. ARTUR CARBONELL I EL SURREALISME

Un ràpid escrutini de la pintura d'aquest període permet adonar-nos com el món pictòric es movia entre dues vies: una que seguia la reacció formalista, que anava contra el corrent fauvista, excessivament capritxosa i colorista, i una altra que recolzava el món dels somnis i que valorava el coneixement subjectiu.

Després de 1920, ens trobem amb múltiples experiències que demostren com un artista pot, en un mateix moment, sentir-se influït per tendències oposades. La

Carbonell

mateixa obra de Carbonell pot ser exemple de com un pintor, tot i a estar interessat per les solucions donades per Cézanne i els seus seguidors, podia sentir-se també temptat per seguir un corrent que li permetia inventar paraules i formes, i com interpretar pictòricament els somnis. Ben aviat es sentí atret pel surrealisme i, amb la intenció de retrobar la llibertat creadora, obrí una finestra a l'inconscient deixant de costat la lògica i fugint de les solucions i les formes tradicionals. En prendre aquesta decisió s'adonà que aquest corrent incloïa diversitat de tècniques i temàtiques que originaven variades direccions plàstiques, entre les quals sobresortien les seguides per autors com André Masson, René Magritte, Salvador Dalí, Joan Miró o Max Ernst. Seduït per aquesta tendència, l'any 1928 va pintar "Ocells", obra en la qual es representaven unes aus plenes d'energia en plena força del vol, emergint d'un fons que li permetia una àmplia profunditat espacial. Aquesta solució, que ja havia estat utilitzada per Goya en una sèrie dels "Disparates", fou també emprada per Max Ernst, pintor que havia fet dels ocells un dels seus temes preferits.

Una altra composició del mateix 1928, presentada amb el títol "Nit de Nadal", representa un paisatge hivernenc transfigurat en un tema obsessiu d'estranya

⁹ Gasceta de Sitges, 7 de setembre de 1930, n.62

singularitat. A primer terme es situa un arbre de moguda silueta, element que tenia com antecedent obres de pintors romàntics i va ser molt utilitzat per G. D. Friedrich, pintor que destacà pel caràcter subjectiu de la seva pintura on situava elements que, si bé a primera vista semblaven reals, representaven una cosa ben diferent a la que veritablement eren.

Pocs anys després, la pintura de Carbonell es concentrà en el dinamisme de ritmes lineals i cromàtics, arribant a una marcada esquematització gràfica que li permetia mostrar un món de pura invenció, del qual sobresortia la musicalitat i la correcció plàstica. D'aquesta nova manera d'expressar el seu paisatge interior sorgiren "Cintes", "Constel·lació" i "Dues figures", obres realitzades durant els primers anys de la dècada dels trenta, i per a les quals utilitzà elements gràfics molt lliures que li permetien unes estructures molt organitzades que situava en uns espais penetrants formats per variades zones cromàtiques. En elles hom pot veure evidents connexions amb Joan Miró, a qui segueix tant en les formes com en el color: "Dues figures" és una obra en la qual aquesta connexió es fa palesa, especialment en com Carbonell experimenta amb el fons blau, tal com havia fet Miró l'any 1926. En l'apartat que correspon al color, Carbonell ens dona a conèixer unes composicions que són exemples particulars de la seva imaginació. Ens referim a aquelles per les quals utilitzà una mateixa gamma cromàtica, basada en el contrast de negre i vermell. Com "Doble figura" (1930), que té per tema dues dones encarades, formades per bells arabescos i que, malgrat la seva proximitat, guarden un enigmàtic aïllament; "Sense títol I", en la qual la forma desapareix fins a convertir-se en una composició abstracta i dinàmica; o "Sense títol II", de l'any 1934, que destaca per la força dinàmica i explosiva, en oferir-nos un espai i unes formes que volen representar el silenci i la potència de l'univers. Aquestes i altres obres realitzades en aquest període mostren que Carbonell coneixia la teoria d'André Breton: "La Belleza ha d'ésser convulsa o deixar de ser". D'aquest plantejament sortirien "El circ" i "Orfeu i Eurídice", composicions de 1928, formades per figures sortides del món imaginari de Carbonell, i que amb el seu retorsament eren impregnades d'una torbadora energia.

Al costat de les pintures al oli, de les aquarel·les i dels "gouaches", Carbonell utilitzà el surrealisme per a fer dibuixos irònics, en els quals demostra tant el seu valor com a dibuixant com el seu enginy. Dins d'aquest grup cal assenyalar dos dibuixos a la ploma: "Home" i "Dona amb gos", en els quals, amb la utilització del seu traç habitual, Carbonell aconseguia donar la visió d'un

món pintoresc, habitat per una fauna grotesca exposada de manera que si bé tenia un to burlesc, resultava totalment mancat de cinisme.

1930. "ORFEU" DE COCTEAU I ALTRES NOTÍCIES

Molts són els esdeveniments pictòrics i teatrals que es van succeir entre 1929 i 1930. Entre ells cal destacar la participació de Carbonell a l'"Exposició d'art Modern Nacional i Estranger" a les Galeries Dalmau el 1929, mateix any en què participà a la "III Exposició d'Art del Penedès" celebrada a Vilanova i la Geltrú.

El 1930 serà un any molt important per a Carbonell. Sota la seva direcció, el dia 1 de setembre, es presentà, al Teatre Prado, "Orfeu" de Jean Cocteau, amb uns decorats basats en el llenguatge surrealista, i que havien estat també dissenyats per Carbonell. Per la seva modernitat, el muntatge, va ser motiu de reaccions ferotges per part del públic i la crítica, i van sortir àmplies referències a les principals publicacions barcelonines.

Per altra banda, el 29 de novembre de 1930, Artur Carbonell presentava la seva primera exposició individual. El lloc triat foren les Galeries Areñas de Barcelona, espai on es penjaren 19 olis, que, seguint el catàleg de l'exposició, eren quatre retrats, tres nus, tres figures, un paisatge, tres apunts, una natura morta, i quatre més que tenien títols definits com "Diàleg", "Peres", "Pintura" i "Nit de Nadal". L'exposició es completava amb un important grup de dibuixos, mentre que al catàleg s'hi podien llegir dos textos. Un de J. V. Foix basat en una suposada i onírica trobada entre el pintor i el poeta, a la sitgetana platja de Sant Sebastià, entre altres coses, es deia: "vestit d'àngel, amb túnica de seda blanca, excessivament llarga, ornada amb irreproduïbles filigranes d'or. Cobria el cap amb una riquíssima perruca rossa cenyida amb una diadema de margarides i duia els llavis pintats del mateix blau cel magnífic que li segreuen els ulls".

L'altre article era del crític d'art M. A. Cassanyes, qui en el seu escrit va voler subratllar com, en aquelles obres, Carbonell s'havia "llançat ardidament a l'exploració d'abismes i laberints inquietants del paisatge interior"¹⁰

L'exposició va comportar que el nom de Carbonell tornés a estar a la palestra, i que tingués una gran repercussió a la premsa catalana i francesa. Exemple en són les crítiques sortides a "La Noche" a "La Publicitat" o a la revista parisenca "Comoedia", escrits en els quals s'insistia a dir que aquelles obres estaven fetes de pre-

¹⁰ A El Baluard de Sitges, 7 de desembre de 1930, es transcriu l'escrit de M. A. Cassanyes pel catàleg de les Galeries Areñas

cisió, de flexibilitat i de fons i que aquell conjunt pictòric revelava com el seu autor en unes composicions era seguidor de les tendències d'avantguarda; mentre que en altres feia honor a l'escola catalana. "Dialec", una de les obres presentades a l'exposició fou reproduïda a la Gasetta de Vilafranca del febrer de 1931.

UN ALTRE TIPUS DE FIGURES

Els anys que van de 1930 a 1935 esdevingueren per a Carbonell una etapa plena de recerques pictòriques que li serviren per a renovar la seva trajectòria artística, especialment en el gènere de la figura. Abandonà les solucions emprades anteriorment, per anar vers un tipus de representació en la qual no es volia captar la integritat plàstica del personatge ni traduir els models amb la seva absoluta corporeïtat, sinó que preferia mostrar un moviment o un gest captat a l'atzar. Ens referim a unes composicions en les quals el seu autor demostra molta habilitat, tant en el dibuix, que deixava voluntàriament amb sectors inacabats, com en el color, amb el qual semblava voler desafiar el temps. Uns admirables efectes que poden comprovar-se en obres com "Dona del mirall" (1930), d'una gran sagacitat cromàtica, o "Figura nua", composició executada segons unes línies i una aplicació cromàtica que fan que els cossos i les masses perdin el llast de la seva gravidesa enmig de l'aire i la llum.

Paral·lelament a l'execució d'aquests tipus de figures en trobem unes altres ben diferents quant a concepte, i en les quals els rostres i els cossos eren aconseguits gràcies a un contorn tancat que encerclava àmbits de ric cromatisme. En aquestes composicions el color era un element primordial, que es situava en àmplies zones cromàtiques d'un gran efecte, tal com es comprova a "Noia amb mocador al cap" (1934) "Mocador groc", "Mocador vermell", etc. Són aquestes unes obres que poden relacionar-se amb les de Pere Pruna, pintor amb el qual Carbonell coincideix en la voluntat d'estilitzar els models de forma que la figura esdevingui bella i graciosa, tot i tenir un marcat volum.

D'aquests anys daten una sèrie de dibuixos que tenen com a principal motiu la figura nua, presentada sense enganys i artificis i executada amb un traç sensible que li permet recollir la poesia de les formes. El gust per la simplicitat i l'ordre dona com a resultat unes obres plenes de sensualitat que demostren que Carbonell coneixia tots els principis de l'art del

dibuix.

VIATGES , EXPOSICIONS i DECORACIONS TEATRALS: 1930-1936

Carbonell mai no descuidà la seva formació. Amb el desig de seguir aprenent i amb el propòsit d'estudiar l'obra dels principals artistes antics i contemporanis, el mes de maig de 1931 va realitzar un viatge per Europa. Escollí la ciutat de París amb la finalitat de conèixer les obres de la pintura francesa del XIX, especialment les de Toulouse-Lautrec i Cézanne. De França passà a Bèlgica on s'interessà per Memling i Van Eyck. Seguint el seu periple arribà a Alemanya on visità el *Kunst-Halle* de Düsseldorf on admirà l'*Städelsches Kunst-Institut* de Frankfurt.

De tornada a Catalunya seguí prenent part en exposicions: pel desembre de 1931 participà al "Primer Saló d'Independents", entitat formada per artistes joves, uns que estaven afiliats al fauisme, i altres a la neo-objectivitat. Carbonell hi aportà cinc olis, que es penjaren a la Sala Parés al costat dels de Montserrat Casanova, Carmen Cortés, Antonio García, Emilio Grau Sala, Alfredo Opisso, Josep Maria Prim i Miquel Paredes. També a Barcelona, el dia 2 de gener de 1932 i a les galeries Syra del carrer Diputació, s'inaugurava una exposició col·lectiva de pintura moderna en la qual participaren Artur Carbonell, Bosch-Roger, Carmen Cortés, Miquel Villà, F. Vidal Gomà, Josep Maria Prim i Francesc Domingo. Aquest mateix any participa en el "Segon Saló d'Independents". Entre les crítiques que es feren d'aquesta exposició destacaríem la de La Veu de Catalunya¹¹, on podíem llegir: "*Artur Carbonell és el que està més al corrent de les tendències d'avantguarda, donant-nos un gràfisme abstracte i al mateix temps practicant no la representació, sinó la presència més estricta dels objectes. Tècnicament Carbonell és cada dia més polít*".

Altres mostres en què Carbonell va intervenir foren la "I Exposició de Primavera" al Saló de Montjuïc, a 1931, on aportà "Cap de dona", obra que fou considerada com neo-objectiva. Un quadre del mateix tema fou presentat al certamen del mateix nom, però el 1932, mateix any que a la Galeria Syra, presentà l'obra surrealista "El Circ".

En aquest període, a Barcelona es fundà l'Agrupació d'Amics de l'Art Nou (ADLAN), grup format per joves intel·lectuals i artistes, entre els quals hi havia Artur Carbonell, intel·lectuals que decantats

¹¹ La Veu de Catalunya, 12 de gener de 1932

vers la figuració, havien evolucionat vers una opció progressista i cosmopolita que produiria el GATCPAC de Sert i l'ADLAN de Joan Prats.

Els anys següents, Carbonell continuà participant a les Exposicions de Primavera, així com a diferents exposicions col·lectives, com la que el mes de novembre de 1934 organitzà les galeries Renard. Un parell d'anys més tard, el dia 4 de maig de 1936, s'inaugurava, la primera exposició del grup logicofobista a les Galeries Catalònia, manifestació que integrava l'organització ADLAN. Entre altres hi exposaven Joan Miró, Artur Carbonell, Àngel Planells, Jaume Sans, Remei Varó, A. G. Lamolla, Josep Viola, etc... entre els pintors, i Àngel Ferrant, Ramon Marinello, Leandre Cristòfol, entre els escultors. Pel que fa a Sitges, entre 1932 i 1934 no va deixar de cooperar en les exposicions d'Art organitzades per la Federació dels Joves Cristians.

Un nou aspecte a citar dins de les relacions de Carbonell entre el teatre i l'art, és la conferència "Les darreres evolucions de la pintura i les seves relacions amb el teatre", donada l'any 1932 a la sala del Foment les Arts Decoratives de Barcelona i repetida a Sitges a la tribuna d'El Centaure. En ella es tractaren els principals moviments artístics que s'havien anat esdevenint, des de l'impressionisme fins a les darreres tendències, i es parlà de la plàstica i de les decoracions teatrals modernes que havien germinat en els Ballets Russos. L'explicació es completava amb projeccions de fotografies que eren passades pel seu amic Pere Armengou.

No seríem justos si no al·ludíem el fet que la dècada dels trenta fou molt rica quant a treballs figurins i decorats teatrals que feia el mateix Carbonell, i en els quals aplicava l'ampli bagatge que havia anat aconseguint en el món pictòric. A manera d'exemple, podríem destacar els que, el 1930 va fer per a "Orfeu" de Cocteau, els de 1933 per "L'indigent" de Charles Vildrac, "Sopar d'adieu" (adaptació d'un conte austríac) i "Com ell va enganyar al marit d'ella" de G. B. Shaw, els de 1935, "Abans de l'esmorçar" d'Eugène O'Neil, "A la sortida" de Luigi Pirandello, o els de 1936 "Davant de la mort" d'A. Strindberg, "Un prometatge" d'A. Txexov i "L'innocent" de H. R. Lenormand.

Del conjunt d'aquestes escenografies sobresurt el llenguatge utilitzat: d'una gran força plàstica i amb una especial nuesa decorativa, la qual, a vegades, pot arribar a l'abstracció, en ser l'expressió d'una atmosfera poètica més que una reproducció exacte del món

exterior. Malauradament, aquest període fecund quedà bruscament tancat amb l'inici de la guerra civil.

SEGONA ETAPA: 1940-1950

La primera notícia de Carbonell després del trist parèntesi de la guerra civil és la seva intervenció en la reconstrucció de la Capella del Santíssim de la Parròquia de Sitges, que havia estat devastada durant el període bèl·lic. Amb la finalitat de recollir diners per a aquesta reforma, es va posar en escena "Las Aceitunas" de Lope de Ruèda, i "El Gran Teatro del mundo" de Calderón de la Barca.

Una prova evident de la dualitat d'interessos de Carbonell és la seva entrada, l'any 1940, a l'Institut del Teatre de Barcelona, centre on fou professor de Dibuix i Realitzacions Escèniques, matèria que li permetia posar a disposició del món teatral, el seu sòlid mestratge del dibuix. Les exposicions que tingueren lloc entre 1940-1946 ens permeten conèixer l'evolució artística del pintor. Entre elles destaca la que tingué lloc del 4 al 17 de maig de 1940, a la Galeria Pictòria de Barcelona, on presentà dotze olis i sis dibuixos: retrats, figures, dos paisatges (de Deva i Ondarroat), natura morta i obres religioses (un "Sant Sebastià" i "L'Anunciació").

L'any 1941 participà a les galeries Syra a l'exposició titulada "Ambientes Barceloneses", un any més tard envià dues figures a l'Exposició de Belles Arts. Una altra fita important per entendre aquest moment artístic de Carbonell és una nova exposició a la Galeria Pictòria (1944), on presentà les composicions que havia realitzat els darrers quatre anys i que coincidien, temàticament i tècnicament amb les que anys abans havia penjat a la mateixa sala. Entre elles trobem un paisatge i un nu, dues natures mortes i cinc retrats, els de Margarida Bertran, Juan Pedret, Dolors Bertran, Marta Santaolalla i els dels nens Amell. També hi aportà diverses figures. Entre altres: "Pobre mendicant", "Nena amb ocells", "Zazà" i "Nena de Dol", juntament amb tres obres religioses, "L'Arcàngel Sant Rafael", "El Sant Sopar" i "La Verge i el Nen".

Durant els mesos d'agost de l'any 1945 a Sitges, a la sala La Xarmada, tingué lloc una exposició de Carbonell, en la qual s'exposaren, obres d'una àmplia varietat de gèneres: "Verge Dolorosa", "Dona amb mocador vermell", "Fruites i flors", "La Verge i el nen" i "Repós". Com homenatge al pintor i amic,

¹² Galerías Xarmada, Triunfo de Arturo Carbonell, El Eco de Sitges 26 d'agost de 1945; "Exposición de Artur Carbonell", El Eco de Sitges 18 d'agost 1946

Ramon Surinyach i Josep Mirabent recitaren una sèrie de poemes. L'èxit d'aquesta exposició va motivar que l'any següent se'n fes una altra.¹²

Es un període en el qual es mostren unes noves particularitats en la manera que Carbonell tracta la figura, a la qual ara dóna una més forta intensitat sentimental, suggerida per uns rostres afligits, uns gests adolorits, que li permetien generar una gran profunditat anímica. Son obres de volums molt marcats, de dibuix tancat, de modelat tradicional; amb colors allunyats de tota estridència.

Una bona mostra pot ésser "Nena de dol", (Sitges, Pinacoteca Municipal), obra d'una gran intensitat expressiva, on es representa una nena d'ulls tristos i actitud dolguda, en la qual utilitzà una gamma realista i profunda, ben distant de la sensualitat colorística que havia cercat en altres moments.

En el gènere del retrat, continua buscant l'observació justa del model, i ho fa sense cap subterfugi, amb una gran simplicitat de mitjans i amb una recerca de veritat que ens fa classificar Carbonell com un realista. Destacaríem els retrats de "Margarida Bertran", d'una gran sumptuositat, i el de "Maria Dolors", de gran senzillesa, en el qual continua veient-se vestigis de la influència sunyeriana.

D'aquest període són també obres de temàtica religiosa, les quals sorprenen per la seva recerca de minuciositat tècnica, manera de fer propera a la pintura quatrecentista. Els quadres que conformen aquest grup destaquen pel seu dibuix detallat que permet l'observació meticulosa de la natura evocada a través de paisatges idealitzats, de llum suau i dolça, tal com correspon al món celestial, aspectes que poden veure's en les obres "Sant Sebastià" i "L'Arcàngel Sant Rafael".

Altres obres seves de temàtica religiosa són les il·lustracions que a l'any 1942 formen part del llibre de J. Ferrando "Dos años de Arte Sagrado", obra en la qual es reproduïen olis i dibuixos d'assumptes religiosos. El mateix 1942 E. Lafuente publicà, a la revista "Vértice", l'article "De la guía a la oración en los bodegones", il·lustrat amb una natura morta de Carbonell.

Amb tot, seguí fent figurins i decorats teatrals com "La discreta enamorada" de Lope de Vega (1941), muntatge de 1941, o els de 1943 com "La Vidua

Alegre" de Lehar, "El Vértigo" de Núñez de Arce, "Nostra deessa" de Bontempelli, "Les medalles de Sara Dowey" de J. M. Barric, i el Gran Teatro del Mundo, espectacle que es va fer tenint per fons la catedral de Barcelona i per al qual es va fer servir una col·lecció riquíssima de figurins. Sense deixar de recordar la posta en escena l'any 1944 d'"Eco i Narciso" de Calderón de la Barca, de 1945, la de "Medea" d'Eurípides, o el 1947 la de "Doña Rosita la soltera o el lenguaje de las flores" de García Lorca de 1947.¹³

Un darrer aspecte a senyalar, es la dissertació que, amb motiu de la commemoració del II centenari del naixement de Goya, l'any 1946, Artur Carbonell impartí a Sitges, a la Biblioteca Santiago Rusiñol. La sàvia proposta que denota el títol de la conferència "Goya, David y su época. Paralelismos entre dos vidas cruzadas", permet adonar-nos de l'agut instint històric i crític, que posseïa Carbonell.¹⁴

LES DARRERES DÈCADES: 1947 -1973

A partir de 1950, la pintura havia quedat relegada a un segon terme i Carbonell es lliurà en cos i ànima al teatre, si bé és cert que va seguir fent dibuixos, especialment de figures femenines nues. Unes obres aquestes que si es comparen amb les fetes en moments anteriors, ens fan adonar de com varia el plantejament d'una mateixa temàtica. Ara no valora únicament l'arabesc, com havia fet en els anys trenta, sinó que malda per aconseguir efectes de modelat a través de les ombres, buscant un acabament més complet i tractant d'infondre el màxim de qualitats al dibuix del cos.

D'aquest moment són també uns retrats de persones molt pròximes al pintor, en els quals, si bé el seu autor presta atenció als models que posaven davant d'ell, serà en el color on situarà la seva atenció, aplicant-hi unes gammes força superficials però d'alt efecte cromàtic, aspectes que provoquen unes representacions força convencionals. Com ja hem avançat, en aquest període tot el seu entusiasme estava abocat al món teatral, essent, l'any 1952, nomenat sotsdirector de l'Institut del Teatre.

Una ràpida enumeració de les obres representades ens mostren el vast treball realitzat en aquest camp. L'any 1947 és el de la presentació del primer especta-

¹² Juan Cristobal, "Arturo Carbonell, su ambivalencia II", El Eco de Sitges, 17 de desembre de 1944; El Eco de Sitges 31 de desembre de 1944; El Eco de Sitges 19 d'agost de 1945

¹³ Transcripció de la conferència "Goya, David y su época. Paralelismo entre dos vidas cruzadas" a El Eco de Sitges 7 de juliol de 1946

¹⁴ Glower, "Varieté 1900-1947" a El Eco de Sitges 9 de febrer de 1947, El Eco de Sitges 14 de setembre de 1947, El Eco de Sitges 19 de setembre de 1948, El Eco de Sitges 18 de setembre de 1949

cle musical al Prado, titulat "Sitges 1947", exhibicions que anirien succeint-se anualment, cada setembre, i que estaven dirigides per Carbonell, el qual també feia els decorats i dibuixava els figurins.¹⁵ Però aquests no eren els únics espectacles que posava en escena. Entre 1952 i 1961, podem esmentar altres interessants espectacles com "La Zapatera Prodigiosa" de García Lorca, que presenta l'any 1955, o "Dol d'alivio", "Gente bien", presentats l'any 1956, o els seus dos últims muntatges, a l'Institut de Teatre, el 1961, "Los milagros del jornal", de Carlos Arniches i "Com ell va enganyar el marit d'ella" de

Bernard Shaw.

A aquestes representacions, seguí un llarg període de descans, uns anys en els quals Carbonell va anar perdent les forces, a causa d'una llarga malaltia. El 1971 rebé la medalla del mèrit de l'Institut de Teatre de Barcelona, any en què també es homenatjà a Sitges, quan l'Ajuntament va premiar Carbonell, en agraïment a la seva àmplia i llarga tasca artística, amb la Medalla del Mèrit Cultural.¹⁶ Al cap de dos anys, el primer d'abril de 1973, Carbonell moria a Sitges, i es tanca amb la seva mort una època que encara és enyorada pels que la van conèixer.¹⁷

¹⁶ Planas, Ramon, "Una medalla per l'Artur", Eco de Sitges, 29 d'agost de 1971, Light, El Eco de Sitges 12 de setembre de 1971; "Homenaje a Artur Carbonell", El Eco de Sitges 19 de desembre de 1971

¹⁷ Vegi's diferents articles sortits a El Eco de Sitges 8 d'abril de 1973

**Aquest número ha estat
publicat amb el suport de**

 Caixa Tarragona